

EGREGII DOCTOR SANCTI
THOME DE AQUINO IN LI
BRIS ETHICORVM COMEN
TVM INCIPIT.

SICUT dicit philosophus in principio methaphisicorum, sapientis est ordinare, cuius ratio est, quia sapientia est potissima perfectio rationis: cuius proprius est cognoscere ordinem, nam et si vires sensitivae cognoscant res aliquas absolute: ordinem tamen unius rei ad aliam cognoscere est solius intellectus aut rationis. Invenitur autem duplex ordo in rebus, unus quidem partium alicuius totius seu alicuius multitudinis adiunctum, sicut partes domus adiunctum ordinantur. Alius autem est ordo rerum in se, et hic ordo est principalior quam partium. Nam ut philosophus dicit in primo methaphisicorum, ordo partium exercitur adiunctum est propter ordinem totius exercitur ad ducendum. Ordo autem quadruplex propter rationem operatur, est enim quidam ordo: quem ratio non facit: sed solus ordinat, sicut est ordo rerum naturalium. Alius est ordo: quem ratio ordinando facit in proprio actu puta cum ordinat conceptus suos adiunctum et signa conceptuum: qui sunt voces significationis. Tertius autem est ordo: quem ratio ordinando facit in operationibus voluntatis. Quartus autem est ordo: quem ratio ordinando facit in exterioribus rebus: quae ipsa est causa, sicut in archa & domo, et quia ordinatio rationis partium scilicet perficitur: sed hos diversos ordines quos proprie ratio ordinat: sunt diversae scientiae. Nam ad philosophiam naturalem pertinent ordinare ordinem rerum, quem ratio humana constituit: sed non facit, ita quod sub naturali philosophia comprehendamus et methaphisicam, et mathematicam. Ordo autem quem ratio ordinando facit in proprio actu: pertinent ad rationalem philosophiam: cuius est ordinare ordinem partium rationis adiunctum et ordinem principiorum in quibus. Ordo autem quem ratio ordinando facit in rebus exterioribus

constitutis per rationem humanam: pertinet ad artes mechanicas. Ordo autem actionum voluntariae pertinet ad constitutionem moralis philosophiae. Sic igitur moralis philosophiae circa quae usatur praesens intentio: proprius est ordinare operationes humanas: scilicet quae sunt ordinatae ad iustitiam et ad scientiam. Dico autem operationes humanas: quae procedunt a voluntate hominis scilicet ordinem rationis. Nam si quae operationes in homine inveniuntur: quae non subiaceant voluntati et rationi: non dicuntur proprie humane sed naturales. Sic patet de operationibus animae vegetabilis: quae nullo modo cadunt sub ratione moralis philosophiae. Sic igitur secundum philosophiam naturalem est motus vel res mobilis: ita et secundum moralem philosophiam est operatio humana ordinata in finem, vel etiam homo putatur esse voluntarie agens propter finem. Sciendum est autem quod quia homo naturaliter est animal sociale: ut pote qui indiget ad suam vitam multis: quae sibi ipse solus praeparare non potest: consequens est quod homo naturaliter sit pars alicuius multitudinis per quae praestetur sibi auxiliium ad bene vivendum: quo quidem auxiliio indiget ad duo, primo quidem ad ea quae sunt vitae necessariae sine quibus quidem praesens vita transigi non potest, & ad hoc auxiliatur homini domestica multitudo: cuius est pars: Nam quilibet homo a partibus habet generationem & nutrimentum et disciplinam, & similiter et singuli qui sunt partes domesticae familiae se invicem iuvant ad necessarium vitae. Alio modo iuvatur homo a multitudine, cuius est pars ad vitam suam perfectam, scilicet ut homo non solum vivat: sed ut bene vivat habens omnia: quae sibi sufficiunt ad vitam, & sic homini auxiliatur multitudo civilis: cuius ipse est pars non solum quantum ad corporalia puta scilicet in civitate sunt multa artificia: ad quae una domus sufficere non potest: sed etiam quantum ad moralia:

*Operatio dicitur humanae
de quibus vide per Aristoteli
p. 2. q. 2. ar. 2. f. /*

*quod sit subiectum moralis
philosophiae*

